

Vägledande ställningstagande om tolkning av parti- och personröster

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 21 april 2023.

1 Sammanfattning

Varje avlagd röst ska bedömas utifrån väljarens grundlagsskyddade rättighet att rösta och varje röst där väljarens vilja kommer till uttryck ska beaktas. En avgiven röst ska bedömas giltig om det kan dras en entydig slutsats om vilket parti och vilken kandidat som väljaren haft för avsikt att rösta på. I detta ställningstagande ges vägledning till hur länsstyrelsen bör tolka väljarnas röster vid den slutliga rösträkningen.

Valmyndigheten tar i detta ställningstagande upp

- valsedlar som inte tillhandahållits av Valmyndigheten,
- flera valsedlar i ett valkuvert,
- trasiga valsedlar,
- kännetecken,
- röster på flera partier,
- väljaren visar missnöje,
- förkortningar,
- personmarkeringar,
- flera personröster,
- markerat utrymme för personröster saknas,
- markeringar som gjorts maskinellt,
- strykningar,
- tillskrivna namn, och
- identifikation av kandidater.

2 Gällande rätt

2.1 Väljarnas möjlighet att rösta

Val är fria, hemliga och direkta. Väljare har en grundlagsskyddad rätt att rösta och att lämna särskild personröst. (3 kap. 1 § regeringsformen (1974:152))

Alla valsedlar och kuvert som används vid val ska tillhandahållas av Valmyndigheten (6 kap. 6 § vallagen).

För att göra i ordning en röst ska väljarna för varje slag av val de vill delta i, ta en valsedel, lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den och försluta valkuvertet. Väljare som vill lämna en särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald. En väljare kan skriva till ett namn på en kandidat på en valsedel med partibeteckning eller på en blank valsedel tillsammans med namnet på partiet. För partier som inte anmält sina kandidater kan väljaren även skriva till namnet på en kandidat på en så kallad namnvalsedel. (7 kap. 2 § vallagen)

Av förarbeten till vallagen framgår att en personröst kan lämnas genom att väljaren kryssar i eller på annat sätt markerar rutan vid namnet på den kandidat de helst vill se vald. Att personrösta genom att t.ex. ringa in eller stryka under ett namn går således inte. (Prop. 2004/05:163 s. 119)

2.2 Länsstyrelsens prövning av väljarnas röster

Länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen och pröva om valsedlarna är giltiga samt om något namn på en valsedel ska anses vara obefintligt. (13 kap. 1-2 §§ vallagen)

Vidare är en valsedel ogiltig om den

1. saknar partibeteckning,
2. har mer än en partibeteckning,
3. har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet, eller
4. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt.

Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, ska dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, ska namnen på valsedlarna anses obefintliga.

Vid prövningen enligt första och andra styckena bortses i förekommande fall från en partisymbol som en väljare skriver till på en valsedel. (13 kap. 7 § vallagen)

Av förarbeten till vallagen framgår att utgångspunkten för bedömningen av om en valsedel har kännetecken som gjorts med avsikt är om märkningen varit ägnad att avslöja väljarens identitet och därmed kränka valhemligheten. (Prop. 1996/97:70 s. 219)

Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses,
2. kandidaten har skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater, i annat fall än när kandidaten ska anses ha fått väljarens personröst,
3. kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater, eller
4. kandidaten inte har samtyckt till kandidaturen.

Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,
2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,

3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller
4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart.

Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de har strukits från en valsedel som upptar kandidater. (13 kap. 8 § vallagen)

I förarbetena till vallagen konstateras att tolkningen av ordet maskinellt kan ställa till vissa tillämpningsproblem. Syftet med regeln är att motverka organiserade valkupper. Bestämmelsen avser i första hand valsedlar som lagts i en maskin som producerat markeringen. Andra typer av massproducerade markeringar vilka sker för hand faller inte in under stadgandet. (Prop. 1996/97:70 s. 221)

2.3 Praxis

Valprovsningsnämnden har i ett antal avgöranden bedömt hur avgivna röster ska tolkas. Nedan redogörs för några.

2.3.1 Att en valsedel inte tillhandahållits av Valmyndigheten är inte en ogiltighetsgrund (VPN 1976:16).

Valprovsningsnämnden uttalade VPN 2004:18 att Junirörelsen och Junilistan skulle betraktas som separata partibeteckningar vid rösträkningen. Valprovsningsnämnden konstaterade att länsstyrelsen inte haft fog att lägga samman rösterna för Junirörelsen med rösterna för Junilistan.

Vidare prövade Valprovsningsnämndens i VPN 2022:236 giltigheten av en partivalsedel med förtryckt partibeteckning för Centerpartiet där väljaren skrivit ”Jag väljer central partiet”, se bilaga bild 1. VPN konstaterade att något parti med partibeteckningen ”central partiet” inte anmält deltagande vid valen och det inte heller fanns uppgifter om att en sådan partibeteckning varit anmäld eller registrerad vid de två tidigare valen. VPN fann att omständigheterna i ärendet var sådana att väljarens avsikt varit att tillskriften skulle avse partibeteckningen Centerpartiet.

2.3.2 Personröster

Valprovsningsnämnden fann i VPN 2010:45 m.fl. att en valsedel underkänts av länsstyrelsen trots att ingen av de ogiltighetsgrunder som anges i vallagen förelegat. En del av valsedeln hade rivits av, möjligen i samband med öppnandet av valkuvertet, vilket medfört att större delen av bokstaven C i partinamnet Centerpartiet försvunnit, se bilaga bild 2. Valprovsningsnämnden bedömde att rösten skulle tillfalla Centerpartiet.

I VPN 2014:74 fanns sex kandidater uppförda i nummerordning på en valsedel och framför kandidatnamnen fanns ruta för personkryss. Därtill fanns ytterligare fem namn på valsedeln tillskrivna med hjälp av en skrivare. För dessa fem kandidater fanns inte något markerat utrymme för personröstning, se bilaga bild 3. Valprovsningsnämnden fann att eftersom det tillskrivna namnet saknade markerat utrymme för personröstning skulle kandidatnamnen anses obefintliga men rösten tillgodoräknas partiet.

Valprovsningsnämnden prövade i VPN 2022:239 om en röst skulle tilldelas en kandidat när väljaren kryssat för den aktuella kandidaten men också strukit över ett tidigare kryss för annan kandidat, se bilaga bild 4. Valprovsningsnämnden konstaterade att det avgörande för om flera röster skulle anses ha lämnats av väljaren är om det kan dras en entydig slutsats om vilken

kandidat som väljaren haft för avsikt att rösta på. Eftersom krysset bredvid den ena kandidatens namn strukits över med flera streck kunde det inte tolkas på annat sätt än att väljaren haft för avsikt att lämna en röst på den andra kandidaten som kryssats för.

2.3.3 Kännetecken

På sjuttiotalet fanns inte möjlighet att personrösta på en kandidat genom att markera i en ruta framför kandidaten. Följande avgöranden kan dock i viss mån tjäna som ledning i bedömning av vad som är att anse som markering när exempelvis förfaranderegler ändras. I VPN 1976:17 fann Valprövningsnämnden att valsedlar med understrukna namn, ring runt nummer som anger kandidatens plats i ordningen, överstrykningar av kandidater eller en pil framför ett namn inte utgjorde markeringar som gjorts för att tjäna som kännetecken. Valprövningsnämnden prövade i VPN 1976:18 om markeringar, bland annat i form av tillskrivna siffror, på valsedlar var avsedda att tjäna som kännetecken. Valprövningsnämnden hänvisade i sitt avgörande till tidigare förfaranderegler och att väljarna varit vana att göra på ett visst sätt varför tillskrifterna inte skulle ses som kännetecken.

Valprövningsnämnden fann vidare, i VPN 2010:36, att påskriften ”GUD” på en valsedel för Arbetarpartiet-Socialdemokraterna inte gjorts för att tjäna som kännetecken. Inte heller i övrigt fann Valprövningsnämnden grund för att bedöma rösten som ogiltig.

3 Bedömning

Varje avlagd röst ska bedömas utifrån väljarens rätt att rösta och varje röst där väljarens vilja kommer till uttryck ska beaktas.

Där det noteras att en röst bör bedömas som ogiltig nedan avser Valmyndigheten så kallad ”ogiltig-övrig” om inte annat sägs.

3.1 Valsedlar som inte tillhandahållits av Valmyndigheten

Det saknas regler för hur valmyndigheterna ska bedöma valsedlar som tillhandahållits av annan än Valmyndigheten. Enligt den rättstolkning som sedan länge varit gällande saknas grund för att bedöma sådana valsedlar som ogiltiga. Likaså saknas grund för att bortse från kandidatnamn på grund av att de förekommer på sådan valsedel.

3.2 Flera valsedlar i ett valkuvert

Om ett valkuvert innehåller flera identiska valsedlar ska en av valsedlarna bedömas vara giltig. Övriga valsedlar ska inte räknas med i valresultatet.

3.3 Trasiga valsedlar

En röst avlagd på parti med eller utan personröst på en valsedel som är skadad ska, enligt Valmyndighetens bedömning, inte bara av den anledningen bedömas ogiltig. En bedömning ska ske i varje enskilt fall utifrån hur väljarens vilja kan uppfattas utifrån den information som finns tillgänglig på valsedeln.

3.4 Kännetecken

En valsedel är ogiltig om den har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt. För att en märkning ska göra en röst ogiltig ska den vara ägnad att avslöja väljarens identitet och därmed kränka valhemligheten.

En väljare kan på sin röst skriva till uppgifter som är avsedda att identifiera kandidaten rösten avser, till exempel telefonnummer eller adress. Valmyndigheten bedömer att sådana uppgifter inte är en märkning. Om namnet på valsedeln överensstämmer med ett namn på en kandidat som samtyckt till kandidaturen bör tillskriften behandlas som en personröst.

Någon annan form av notering på valsedeln, som inte direkt avslöjar väljaren och valhemligheten bör, enligt Valmyndigheten, inte heller leda till att rösten är ogiltig. Exempelvis kan en ritad bild i och för sig ge väljaren själv svar på hur rösten har hanterats men den behöver inte avslöja vem väljaren är för andra. Om det på en valsedel finns ett födelsenummer, personnummer, nummer i röstlängden eller annan kontaktuppgift tillskriven får det bedömas utifrån om det kan antas att uppgiften avser väljaren och om den riskerar kränka väljarens valhemlighet. Om det finns anledning att anta att någon hindrar en omröstning, påverkar valresultatet eller påverkar genomförandet av ett allmänt val på andra otillåtna sätt kan det dock innebära ett brott - otillbörligt verkande vid röstning.

I vissa fall kan en märkning ske oavsiktligt, exempelvis genom att väljaren snuddar med pennan på valsedeln eller i form små tryckfel som inte upptäckts. Sådana markeringar ska, enligt Valmyndighetens bedömning, inte utgöra grund för ogiltighet.

3.5 Partiröster

Om en väljare skriver något för hand är det inte ovanligt att rösten blir svårare att tolka. Vid sidan om väljarens handstil måste länsstyrelsen tolka exempelvis förkortningar och felstavningar.

3.5.1 Flera partinamn på en valsedel eller på flera valsedlar i ett valkuvert

Om en väljare lägger flera valsedlar i ett valkuvert och dessa är identiska uppstår inga problem, se ovan 3.1 Flera valsedlar i ett valkuvert. Om valsedlarna skiljer sig åt måste länsstyrelsen bedöma om det är en röst på ett parti eller om väljaren avsett rösta på flera partier. Samma situation uppstår om en väljare skrivit till något på en redan tryckt partivalsedel.

Om en väljare skrivit till ett partinamn på en partivalsedel, där det tillskrivna partinamnet avviker något men ändå påminner om partinamnet som redan finns tryckt på valsedeln, och något parti med samma eller liknande namn i övrigt inte har anmält deltagande i det aktuella valet eller nyligen genomförda val, bör tillskriften, enligt Valmyndighetens bedömning, anses vara en röst på det parti som finns tryckt på valsedeln. Om väljaren lagt två valsedlar i ett valkuvert exempelvis en partivalsedel och en valsedel med en tillskrift enligt ovan bör rösten bedömas på samma sätt. Då ska en av valsedlarna bedömas som giltig. Övriga valsedlar ska inte räknas med i valresultatet.

Om väljaren skriver till text på en partivalsedel och texten kan antas vara avsedd att förstärka väljarens vilja, bedömer Valmyndigheten att tillskriften inte bör ses som ett annat partinamn. Rösten bör godkännas som en röst på det aktuella partiet. Samma bedömning bör ske om

väljaren lagt ner två valsedlar i ett valkuvert, exempelvis en partivalsedel och en valsedel med förstärkande budskap. En av valsedlarna bör då bedömas som giltig. Övriga valsedlarna ska inte räknas med i valresultatet. Om väljaren skriver till ord eller meningar där det inte går att utläsa vad väljaren vill med tillskriften, exempelvis ord helt ryckta ur sitt sammanhang, är det inte heller att se som en röst på flera partier. Länsstyrelsen måste bedöma varje unik röst för sig. (Se till exempel VPN 2010:36, 3.4 Kännetecken)

En partisymbol som är tillskriven av en väljare påverkar inte prövningen av om en röst är ogiltig.

3.5.2 Väljaren visar missnöje

Om partibeteckningen är struken eller om väljaren gjort tillskrift som är nedvärderande om partiet eller som på annat sätt verkar betyda att väljaren inte avsett rösta på det parti som finns tryckt på valsedeln bör, enligt Valmyndighetens bedömning, rösten hanteras som en blank valsedel, dvs. en ”ogiltig-blank”.

3.5.3 Förkortningar

Partier använder sig av mer eller mindre etablerade förkortningar. Partierna kan också ha tilldelats en administrativ förkortning som används i samband med rösträkning och vid redovisning av valresultatet.

Om det framgår som entydigt vilket parti en väljare avser med sin förkortning ska den, enligt Valmyndighetens bedömning, godkännas som en röst på partiet. Varje röst måste bedömas enskilt utifrån exempelvis vilket val rösten gäller och vilka partier som anmält deltagande i det aktuella valet. Om det finns risk för förväxling mellan olika partier bör en förkortning som väljaren angett emellertid inte godtas. Valsedeln bör då bedömas som ogiltig.

3.6 Personröster

För att en röst på en namngiven kandidat ska vara giltig krävs att väljaren också röstat på ett parti. I vallagen finns stöd för hur bedömningen ska göras av en avlagd röst bland annat när det finns flera valsedlar i ett valkuvert. I andra sammanhang saknas däremot bedömningsregler. Om en väljare skriver något för hand så är det inte ovanligt att rösten blir svårare att tolka.

3.6.1 Personmarkeringar

Det finns olika sätt att lämna en personröst. Det vanligaste sättet är att markera rutan framför namnet på en namnvalsedel. Rutan kan markeras på olika sätt och ska tolkas som en personröst oavsett typ av markering så länge markeringen är entydig och i rutan. En ring runt rutan, kandidatens namn eller ett understruket kandidatnamn är, enligt Valmyndighetens bedömning, alltså inte en godkänd markering eftersom markeringen ska ske i rutan. Däremot kan ett kryss eller annan markering fortsätta utanför rutan. Rutorna framför kandidaterna är små och det kan vara svårt att få en markering att helt hamna i rutan. Valmyndigheten bedömer att det inte utgör skäl att generellt bedöma väljarens vilja som otydlig om en markering snuddar vid eller i vissa fall till och med går in i en annan ruta än den markeringen i huvudsak är gjord i. En bedömning måste ske i varje enskilt fall.

En avgiven personröst ska bedömas giltig om det kan dras en entydig slutsats om vilken kandidat som väljaren haft för avsikt att rösta på. Om det inte går att utläsa vilken kandidat

som har fått en personröst, om det exempelvis finns kryss för flera kandidater ska länsstyrelsen bortse från personrösten och alla andra namn på valsedeln och rösten ska hanteras som en röst på partiet. Samma sak gäller, enligt Valmyndighetens bedömning, om ett kryss eller annan markering sträcker sig med likvärdigt över flera kryssrutor.

3.6.2 Flera personröster

Om det har lämnats fler än en personröst ska alla kandidatnamnen på valsedeln anses obefintliga. Rösten behandlas då som en röst på partiet.

Finns det flera valsedlar med samma parti men med olika personröster ska man bortse från personrösterna och alla andra namn på valsedeln. Det gäller även de fall då det finns flera valsedlar där någon valsedel innehåller en personröst och en annan saknar personröst. En valsedel ska bedömas som en röst på det aktuella partiet. Övriga valsedlar ska inte räknas med i valresultatet.

3.6.3 Markerat utrymme (rutor) för personröster saknas

Om en väljare eller någon annan maskinellt lägger till namn på kandidater som inte finns upptagna på valsedlar. Om namn på kandidater som inte är anmälda skrivits till genom en skrivare krävs, till skillnad från om ett kandidatnamn är tillskrivet för hand, krävs för att en personröst ska vara giltig att det finns markerade utrymmen (rutor) framför namnen för personröster och att en markering av personrösten skett på korrekt sätt för kandidaten, se 3.6.1, för att en personröst ska vara giltig. En valsedel med tryckta namn utan markerat utrymme för personröster ska bedömas som en röst på partiet.

3.6.4 Markeringar som gjorts maskinellt

Om en valsedel har en markering, exempelvis ett kryss, i en ruta för personröst och den kan antas ha gjorts av en maskin ska länsstyrelsen bedöma kandidatnamnen på valsedeln som obefintliga.

Om markeringen inte är maskinellt gjord utan ett kryss som i förhand skrivits för hand, av väljaren eller annan än väljaren, ska kandidatnamnen på valsedeln, även om sådana markeringar förekommer i stor omfattning, enligt Valmyndighetens bedömning inte anses obefintliga. Om det finns anledning att anta att någon hindrar en omröstning, påverkar valresultatet eller påverkar genomförandet av ett allmänt val på andra otillåtna sätt kan det dock innebära ett brott - otillbörligt verkande vid röstning.

Markeringar som skett med hjälpmedel, exempelvis punktskrift, ska inte innebära att en valsedel är ogiltig.

3.6.5 Strykningar

Det är inte möjligt för en väljare att ta bort en kandidat från en lista genom att stryka namnet på kandidaten. Rösten ska hanteras som om strykningen inte fanns.

3.6.6 Tillskrivna namn

Anmälda kandidater

För partier som har anmält sina kandidater kan väljare skriva till ett kandidatnamn på en partivalsedel eller en blank valsedel tillsammans med namnet på det parti väljaren önskar rösta på. Rösterna ska tillgodoräknas den lista som kandidaten är anmäld på. Om namnet inte finns på någon lista ska det betraktas som obefintligt och rösterna ska behandlas som en röst på partiet. Är namnet tillskrivet på en namnvalsedel ska länsstyrelsen bortse från detsamma.

Om kandidaten som ska få personrösten förekommer på fler än en lista ska lottning ske för att avgöra vilken lista som personrösten ska tillfalla.

Ikke anmälda kandidater

Om ett parti inte anmält sina kandidater kan väljaren även påverka den ordning kandidaterna ska väljas in i, även i de fall de inte klarar spärren för personröster.

Väljaren kan personrösta genom att skriva till ett kandidatnamn på en partivalsedel, en blank valsedel tillsammans med namnet på det parti väljaren avser rösta på eller på en namnvalsedel för partiet. Varje ny kombination av kandidater innebär en ny lista för partiet. Den först tillskrivna kandidaten tilldelas en personröst men alla namn ska beaktas.

Identifikation av kandidater

Oavsett om ett parti har anmält sina kandidater eller inte måste en kandidat vara identifierbar. Eftersom en kandidat som är anmäld finns upptagen på en lista och eftersom kandidaten lämnat in en förklaring är det sällan svårt att konstatera vem en röst genom ett tillskrivet namn avser. För en kandidat som inte är anmäld av partiet kan inlämnade samtycken ge vägledning.

Valmyndigheten bedömer dock att, om det förekommer kandidater med samma namn för samma parti i samma val och kandidaterna lämnat samtycke eller samtyckt genom förklaring till kandidaturen samt det i övrigt saknas förtydliganden från väljaren vilken kandidat som avses, ska länsstyrelsen bortse från det tillskrivna namnet. Har väljaren röstat genom att skriva till ett smeknamn på en kandidat bör det stå klart vilken kandidat som avses för att rösterna ska tillfalla kandidaten.

I vissa fall kan väljaren ha skrivit in uppgifter om kandidaten såsom person- eller födelsenummer eller adressuppgifter. Sådana uppgifter ska, enligt Valmyndighetens bedömning, i första hand ses som identifikationsuppgifter och inte som kännetecken som gör en valsedel ogiltig, se ovan 3.4 Kännetecken.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd. Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist.